

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МЕДІАТОРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ

Л. М. Невінська¹, В. Й. Кульчицький², С. О. Ястремська²

¹Комунальне некомерційне підприємство «Міська дитяча клінічна лікарня м. Львова»
²Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

У статті проаналізовано особливості розвитку медіаторської компетентності майбутнього фахівця в галузі медицини; розглянуто компоненти, критерії, показники та рівні медіаторської компетентності.

PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF MEDIATOR COMPETENCE OF THE FUTURE PROFESSIONAL IN MEDICINE

L. M. Nevinska¹, V. Y. Kulchytskyi², S. O. Yastremska²

¹Lviv City Children's Clinical Hospital
²I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

The peculiarities of development of the mediator's competence of the future specialist in the field of medicine were analyzed in the article; components, criteria, indicators, and levels of mediator competence were examined.

Вступ. Зміни, які відбуваються у сучасному соціально-культурному житті суспільства, швидкий плин науково-технічної революції, інформатизованість відносин накладають відбитки на освіту та зумовлюють необхідність реформування й перегляду змісту освіти, «підлаштування» його до сучасних вимог та потреб суспільства. Вхідження України в європейське освітнє середовище, інтеграція національної системи освіти у світову та орієнтація на європейські й світові стандарти зумовили впровадження до змісту сучасної освіти компетентнісного підходу.

На сьогодні медіація є одним із найпопулярніших альтернативних способів врегулювання конфліктів у розвинених країнах світу. Він передбачає залучення посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації, проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб сторони самостійно змогли обрати той варіант рішення, який задовольнить інтереси і потреби обох учасників спору.

В Україні медіація набуває все більшої популярності. Українське суспільство потребує її майже в усіх

галузях суспільного життя, у тому числі й в медицині. У зв'язку з тим, медіація за останні роки починає здійснювати свій активний розвиток на території України. Саме зараз відбувається процес закріплення медіації на законодавчому рівні, це підтверджує реєстрація законопроектів про медіацію у Верховній Раді України. Так, 27.03.2015 р. був зареєстрований законопроект № 2480 «Про медіацію», метою якого є введення на законодавчому рівні правового інституту медіації та створення правових умов для застосування процедури медіації в Україні.

Цей законопроект закладає і окреслює правові основи проведення позасудової процедури врегулювання конфліктів (медіація) за взаємною згодою сторін конфлікту і участю посередника (медіатора), а також визначає принципи медіації, регламентує процедуру та порядок її проведення, визначає правовий статус медіатора, його права і обов'язки, відповідальність.

Основна частина. Медіаторська компетентність – це комплекс професійних знань, умінь та навичок, а також досвід власної діяльності, що дозволяють виносити об'єктивні судження і приймати точні рішення для врегулювання конфлікту.

Аналіз та узагальнення літературних джерел дали змогу визначити структуру досліджуваного феномену. Компонентами медіаторської компетентності є мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний.

Розглянемо більш ґрунтовно сутність кожного компонента, щоб довести доцільність такого вибору.

Мотиваційний компонент медіаторської компетентності характеризується сформованістю мотивації студента до використання медіативних знань, технік на практиці, спрямованістю студентів на використання інноваційних ідей; сприйнятливістю до нововведень; усвідомленням потреби й виявленням інтересу до розширення знань щодо застосування медіації у професійній діяльності. Критерієм цього компонента є стійка мотиваційна спрямованість студентів до використання медіації у професійній діяльності. Розвиток мотиваційного компонента визначають за такими показниками, як сприйнятливість та інтерес до нововведень; потреба в поглибленні знань, умінь, навичок і набуття досвіду медіаторської компетентності у майбутній професійній діяльності медичного працівника.

Когнітивний компонент передбачає наявність у майбутніх медичних працівників сукупності знань про сутність і структуру медіації, знання щодо методики й ефективності їх застосування для вирішення професійних завдань. Розвиток когнітивного компонента характеризується стилем мислення студентів та є результатом їхньої пізнавальної діяльності. Таким чином, критерієм розвитку когнітивного компонента є глибина і системність знань щодо сутності, структури та способів використання медіації як способу мирного вирішення конфліктів. Показниками когнітивного компонента визначено: опанування студентами спеціалізованих знань, їхня системність, міцність, глибина й інтегративність; коректне володіння спеціальною термінологією (розрізнення й усвідомлення термінів «конфлікт», «медіація», «компетентність», «суб'єкт», «суб'єкт-суб'єктні відносини», «медіатор», «діалогічне спілкування», «інтерактивна взаємодія» тощо); рівень знань щодо методики організації медіативного процесу (відбір методів, форм, відповідно до мети, стадій медіації, передбачення очікуваних результатів тощо).

Діяльнісний компонент медіаторської компетентності майбутніх медичних працівників характеризується сукупністю вмінь і навичок щодо методики використання медіації, на основі усвідомленого оволодіння студентами спеціальними діями та подальшим їх використанням; палітрою спеціальних умінь; володінням навичками критичного, творчого

мислення тощо. Критерієм діяльнісного компонента є оволодіння студентом умінь і навичок, необхідних для проведення медіативного процесу. Показниками розвитку цього компонента визначено: наявність у студентів професійних умінь (гностичних, проєктувальних, конструктивних, організаційних і комунікативних) для оптимального використання на практиці; володіння навичками критично-аналітичного, творчого мислення, що дасть змогу обирати ефективні методи й засоби для ефективного проведення медіації; наявність умінь щодо проєктування процедури медіації відповідно до її мети, завдань, принципів і стадій.

Розвиток *особистісного* компонента характеризується здатністю майбутнього медичного працівника до аналізу результатів власної діяльності, що пов'язана із застосуванням медіативних технік на практиці; здатністю студента адекватно оцінювати рівень власної медіаторської компетентності; вмінням підводити певні підсумки й корегувати на цій основі свою поведінку. Критерієм розвитку цього компонента є здатність студентів до самоаналізу, адекватної самооцінки, саморозвитку. До показників особистісного компонента належать: адекватна самооцінка студентами власного рівня медіаторської компетентності; здатність до корекції рівня розвитку та сформованості медіаторської компетентності; самоосвітня робота студента в напрямку розширення знань, умінь і навичок медіаторської компетентності та саморозвитку.

Визначені компоненти медіаторської компетентності інтегровані між собою внутрішніми зв'язками і є цільовими орієнтирами для добору умов формування означеного досліджуваного феномену. Усі компоненти досліджуваної готовності не є ізольованими, а перебувають у взаємодії, що забезпечує її інтегративний характер.

На основі праці В. Шмига, яка обґрунтувала чотири рівні готовності до професійної діяльності, виділимо: низький, середній, достатній, високий [1].

Кожен рівень містить певні описові характеристики розвитку досліджуваного феномену. Розглянемо їх детальніше.

Високий рівень розвитку медіаторської компетентності в майбутніх медичних працівників характеризується сформованістю у студентів потреби в поглибленні знань щодо застосування медіативних знань, умінь, технік. Майбутні фахівці в галузі медицини виявляють глибокі знання щодо особливостей застосування медіативних технік та стилів; коректно використовують спеціальну термінологію.

Достатній рівень розвитку медіаторської компетентності притаманний студентам, які виявляють опосередкований інтерес до впровадження ідей інноватики у майбутній професійній діяльності. Майбутні фахівці у галузі медицини демонструють потребу в поглибленні знань щодо застосування медіації на практиці, проте вона не завжди детермінована внутрішніми спонуканнями. Вони готові долати перешкоди, що виникатимуть у професійній діяльності шляхом використання медіації, проте не завжди впевнені у власних силах.

Задовільний рівень характеризується тим, що у студентів недостатньо розвинена потреба у поглибленні знань щодо застосування медіаторської компетентності. Знання щодо особливостей застосування медіації є поверхневими.

Низький рівень розвитку медіаторської компетентності притаманний студентам із несформованим пізнавальним інтересом, відсутністю внутрішніх мотивів упроваджувати будь-які інновації у майбутній професійній діяльності. У них не виникає потреба в оволодінні професійними знаннями, уміннями та навичками, необхідними для використання медіації.

Медіаторська компетентність повинна формуватися в освітньому процесі, мета якого має полягати не стільки в засвоєнні інформації, скільки в тому, щоб прищепити навички самостійного критичного мислення, зробити інтелект «пластичним» до засвоєння нових знань, сформувати соціальну зрілість. Така установка характерна для «інноваційних», «розвиваючих», «критичних», «діяльнісних» концепцій освіти.

Фахівці медичної галузі повинні чітко усвідомлювати, що їхня професійна діяльність пов'язана з конфліктами. Їм необхідні знання, що розкривають не тільки механізми розвитку і закономірності їх розгортання, але і процеси, які впливають на психіку людини, на її когнітивні можливості в граничних ситуаціях; майбутні медичні працівники повинні бути готові не тільки знаходитися в епіцентрі конфлікту, а й керувати ним [2].

Найскладнішим є процес пізнання власних можливостей в ситуації невизначеності в конфлікті. Людина, залучена в конфлікт, втрачає здатність його осмислити і свою роль у ньому. Спеціаліст медичної галузі не повинен втрачати таку здатність, тим більше, що конфлікт – це предмет застосування його професійних умінь і для реконструювання конфліктної реальності йому необхідні певні знання, методи, теоретичні конструкції, стереотипи поведінки.

Розвиток медіаторської компетентності майбутнього фахівця медичної галузі ґрунтується на п'яти специфічних блоках: теоретичні знання в галузі конфліктології (медичної, педагогічної, психологічної, соціологічної тощо); володіння соціальними технологіями профілактики, управління, мінімізації деструктивних форм конфлікту; формування професійного типу мислення, що включає рефлексивність, методологічність, об'ємність, креативність; володіння технологіями психогігієни і стресостійкості в конфліктах; виконання етичного кодексу медіатора-практика [3].

Медіаторська компетентність працівника медичної галузі включає такі характеристики, як: високий ступінь інтелектуальної та емоційно-психологічної напруженості; гнучкість форм проведення занять в режимі експерименту; загострення реальних протиріч і конфліктів у процесі навчання; поява непередбачених результатів, під якими розуміють нові ідеї, відносини, погляди, методики, теоретичні схеми тощо; високий ризик для фахівців медичної галузі, що проявляють власну медіаторську некомпетентність в реальних конфліктних ситуаціях; можливість переходу на якісно новий рівень розвитку технологій прийняття управлінських рішень у конфліктних ситуаціях [4].

Можемо назвати наступні, на нашу думку, рівні, якими повинен володіти майбутній медичний працівник у ролі медіатора: *концептуальний* – розуміння теоретичних основ професії; *інструментальний* – володіння основними методами та технологіями медіаційної діяльності; *контекстуальний* – врахування географічних, політичних, культурних, економічних умов діяльності; *проективний* – передбачення ризиків, прогнозування результатів різних видів професійної діяльності [5].

Висновки. Отож, необхідно зазначити, що медичний працівник як медіатор повинен досконало володіти мистецтвом організації та проведення переговорів, знати техніку постановки питань, правила раціональної дискусії, володіти риторикою і аргументацією, щоб швидко і ефективно переконувати конфліктуючих, професійно залагоджувати конфлікти.

Саме він перманентно контролює атмосферу переговорів, «розряджає» можливе напруження між сторонами, нагадує учасникам переговорів правила, за якими буде проходити процес медіації, контролює регламент роботи. Своїми діями медіатор допомагає сторонам вести переговори з установкою на партнерство і спільне рішення проблем, він не дозволяє сторонам вести себе некоректно.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шмыга В. М. К вопросу о сущности понятия «готовность учителя к профессиональной деятельности» / В. М. Шмыга // Ученые записки : [сб. науч. труд. ВОИПКРО]. – Воронеж, 1999. – Вып. 7. – С. 134–135.
2. Курт Левин Разрешение социальных конфликтов ; перевод с английского / Курт Левин. – СПб. : Речь, 2002. – 280 с.
3. Формирование конфликтологической компетентности будущего специалиста социальной сферы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://mediators.pro/>.
4. Козирева В. П. Медіація як альтернативний спосіб вирішення господарських спорів / В. П. Козирева, А. П. Гаврилшин // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). – 2011. – № 1/2. – С. 122–128.
5. Гойко О. Від судового захисту до альтернативних методів вирішення спорів / О. Гойко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2011. – № 1. – С. 51–58.

Отримано 20.12.19